

בשׁ שׁ

De

עַמּוֹד עַבְדָּו וְאָשָׁו

Seu

COLUMNNA NUBIS ET IGNIS,

Israëlitarum duce in deserto,

Exod. 14. v. 19. 20.

DISSERTATIO PHILOLOGICA

Quam

Permissu & suffragio AMPL. ORD. PHILOS.

in Illustri ad Auram Musarum Palladio,

SUB PRÆSIDIO,

Admod. Reverendi & Præcellentissimi Viri

DN. M. I S A A C I

پ ڙ ڻ ڦ ڻ ڻ ڻ

L. L. Oriental. PROFES: Regii Celeber:
Candidæ Eruditorum censuræ modeste offert.
SAMUEL MOLANDER. Sav. Wib.

In Auditorio maximo, ad diem DEO
propitiante X Septemb. A. 1704

Impr. apud Jo. WAL.

Y
O
R
G
U
L
I
F
R

COLMINA NIBIS et TONIS

Mitigatione debet in defensio-

Exod. 14. v. 10. 20.

DISTRACTIO PHYLLOEICA

Pentecostes festi auctoritate Ord. P. H. et
in aliis annis anniversaria permissio
se p. R. S. D. I. O.

Admodum difficultate et periculis inveniuntur qui

DISMISACI

DISMISSARI

L. L. O. h. e. r. P. R. O. R. S. R. E. g. n. C. e. p. e. r.

Salvare et salvatorum etiamque moedas dicitur

ALMUNEL MOLANDER. Sal. V. A. P.

Et. quatuor. et. quatuor. ad. quatuor. dico

X

Et. quatuor. et. quatuor. dico

SAC:Æ REG:Æ MAJ: TIS

SUMMÆ FIDEI VIRO,

REVERENDISSIMO in CHRISTO

PATRI ac DOMINO,

DN. PETRO
LAURBECCCHIO,

SS. Theologiæ DOCTORI

Consummatissimo,

Inclutæ Diœces. Wiburg. EPISCOPO
Eminentissimo,

Vener: ibid. Consistorii PRÆSIDI

Longe Gravissimo,

Regii Gymnasi & Schol: per totam Diœ-
cesin EPHORO PerMagnifico,

In singulis officiis, Pietate, fide, Meritis,
vigilantia & Annis Celeberrimo;

MÆCENATI & PATRONO

Summo,

VITAM PROLIXAM & FATA FELI-
CISSIMA !!!

Inclite MÆCENAS, Ful-
crum venerabile Cleri,
Anistes Grandis, Mitis
& Alme Pater,
Wiburgense Decus Cha-
ritum, Mulæqj novenæ,
Eusebiæ Præsul, Thejologumqj Jubar.
Ut Phœbus terras collustrat lumine claro,
Sic nostras mentes jugiter usqj levas.
Te tenuis trepidans veneransqj Thalia
precatur,

Ausibus ut faveas Optime Mysta piis.
Adspicias placidus spicas de messe vi-
renti,
Primitias Tibi fert vix modo cultus
ager,
Nec sernnas mentem submissa voce ro-
gantis,
Sed mihi sis Clemens, meque favore
bees;
Ut citius metam contingat, Maxime
Mysta,
Hillaris optatam, parca Minerva mea,
Jaëtatus ventis, tuto mage flumine
fertur,
Navita, dum votis vela secunda fluunt,

Castalidum studiis adversa, cuncta levantur

Per curas DOMINI, qui fovet asfiduos.

Culmina Thespiadum scandentes ardua montis

Repperiunt studiis Numinia prona suis.

Sed DOMINO tanto dare dignum non queo munus;

Quis posset meritis, Ti dare digna Tuis?

Ergo vota magis placeant ē pectore fusæ:

Sis Præful felix, in columnisque diu!

Et vivas CHRISTO PATRIÆ PATRIÆQUE PARENTI!

GLORIA MAGNA bonis! præsidiumque mihi!

REVERENDISSIMÆ TUÆ PATERNITATIS

Serbus Humilimus

Sam: Molander.

VIRIS ac DOMINIS
Reverentia Summa, Claritate Insigni, atq; Ve-
neratione & Doctrina multa Spectatissimis,

DN. M. PETRO CARSTENIO,

Ecclesiarum Wiburg. Pastori & Archi Præ-
posito Celebratissimo, Consistorii Eccl. Se-
niori & Vice Præfidi Amplissimo, ut &
SS. Theologiz. Lectori Primario maxime
incluso, Patrono Magno, perpetua animi
submissione jugiter suspiciendo.

DN. MATTHIAE MARTINIO,

SS. Theol. Lectori dexterissimo. Consist. Ad-
sessori gravissimo. Past. & Præposito in Säck-
järwi longe meritissimo, Mæcenati & Promo-
tori omni veneratione submisse observando.

DN. M. NICOLAO LIMATIO,

Dicti Gymn: Mathem. Lectori Ingeniosissimo,
Consist. Adcessori adcuratissimo, ut Mæcenati
& Promot. indubitatissimo, ita nullo non offi-
ciorū genere æternū humilime prosequendo.

DN. M. ANDREÆ HEINRICO,

Eloquentiæ ibid. Lectori vigilantissimo. Con-
sist. Adcessori æqviss: Evergetæ & Promotori
multis nominibus humiliter venerando.

Reliquisq; Dn. Dn. M. M. prædicti Gymn. LECT.

Singulis Clariss: Laudatiss: ut & nominati
Ven: Judicij Adses. laboriosiss: Promotoribus
& Evergetis omni pietatis zelo colendis.

Quod etiam Mæcenates & Promo-
tores Optimi, Nomina Vestra
splendida, huic tenui ac rudi exercitio
academico præfixerim, fateor factum esse
baud sine audacia ingenti, cum Nominibus
tantis nihil in eo dignum appareat; qua-
re & facile à proposito fuisset deterritus, nisi
Vestra grata & benevolæ benignitas, ut
negotium suscepimus confidentius peragerem,
calcar & animum mihi addidisset; undi-
que etenim innotuit, apud Vos, Mæcena-
tes & Promotores Indubitatissimi, con-
stituta esse Musarum sectatoribus Delubra,
quamobrem Apollo meus; licet tremens, sub-
ire Augustos Vestros nullus dubitanie
penates. Verum potius putavit æquitati
esse convenientissimum, ut publico specimine
studiorum, in signum gratitudinis re-
coleret Illos, quibus studiorum qualium-
cumque meorum magnam partem adscri-
bere teneor, neque alia commodior visa est
via præ bac, gratissimi animi testimonium
exhibendi. Quod humilima mente facio,
venerabundus rogans, ut gratiosi Benevo-

lique me accipiatis; meaque studia ulte-
rius ceu clientis humilimi pronitate fo-
veatis propensa, illorumque sinus & por-
tus esse promte velitis, quo aliquando
Vestro auspicio Mæcenates Magni (non
aliter ac Israëlite ducu Columnæ Nu-
bis & Ignis terram consequebantur san-
ctam) exoptata fata sentiam. DEUS Cle-
mentissimus VOS Ecclesie, studiis, Reipu-
blicæ, mihiq[ue] in Pylios annos incolumes
& sanos conservet.

ADMOD. PLUR. REV. VEST. DIGNIT:
PRÆCLAR: NOMINUM.

Obsequiosissimus
estimator

S. M.

Eximio, Præstantissimoq; Studioſo

SAMUELI MOLANDRO, S. P.

Cum nuper mihi indicasti, te Exercitium quoddam Academicum habere paratum, typis propediem edendum ac publicè ventilandum; mihi gratulatus sum, studia tua eò fuisse proiecta, ut aliis, gravioribus etiam censoribus, eadem ostendere ac adprobare, non dubitares. Id quippe non temeritate quadam, ut puto, ac inconsulto impetu, sed maturo consilio deliberatoque proposito facis. Es enim ejus ætatis ac Judicii, imo etiam prudentiæ, ut quid deceat dede- ceatve, optime noris. Deinde & ea tua est modestia, ut non aliis quicquam examinandum ac censendum publicare præsumas fu- stineasque, cuius rationem reddere non possis. Nec minus lætatus sum, te in ejusmo- di argumento explicando occupari voluisse, quod instituto tuo maxime conveniret. Es enim in primis S. Theologiæ Studiosus, eam- que per omnem ætatem, DEO Juvante, pro- fiteri constitueristi. At illi, tum lingua sancta, tum Antiquitates populi Ebraici non medio- criter ancillantur, ut vix quis absque harum

cognitione, in illá cum fructu aliquo proficere queat. Quarum quidem specimen de COLUMNA NUBIS & de COLUMNA IGNIS, in sacris literis passim celebrata, nunc edis, ita tamen, ut quid Gentiles inde deduxerant observaverantque, etiam, ni fallor, declares. Est enim his *Nimbus Splendor circa Deorum corpora, aut nubes divina seu fluidum lumen, quod Deorum capita linquit.* Hinc passim Virgilius, ut alios facieam, in Divina sua Aeneide:

*Visi ante oculos adstare jacentis
Insomnis, multo manifesti lumine. Et iterum:
At Venus Aetherios inter Dea candida nimbos
Dona ferens aderat ... Rursumque:
Hoc Venus obscuro faciem circumdata nimbo
Detulit:*

Gratulator itaque tibi de tam eximiis in his aliisque literis profectibus! gratulor Parentibus honestissimis, de tam bonæ spei filio! opto insuper, ut data occasione, illos in Ecclesiæ commodum ac tuum tuorumque decus, ornamentum ac solatium convertere impendereque possis Vale! scrib P. P. Aboæ II. Augusti 1704.

MATTHIAS SWEDER
h. t. RECTOR,

Literis & Moribus
Conspicuo Juveni

D^N. SAMUEL I M O-
L A N D R O,

De

COLUMNIS NUBIS & IGNIS,
Ductricibus populi DEI in deserto mi-
raculosis, erudite differenti :

um densam Nubis radiantem Ignisque
D Columnas,

Queis signis populum duxit Iova suum,
Et scripto & verbis exponis docte MOLANDER,
Rem prætas gratam, non sine laude, piis:
Hæc etenim nequeunt nisi sacra volumina
pandant,

Constare, Amrami filius ille docet.
Macte ! tuum studiū benedictio larga JEHOVÆ,
Usus in Patrios dirigat atque beet,
Ult bene propositam possis contingere metam,
Atque implere Patris fervida vota tui,
Urge opus inceptum, studiis incumbe quo usq;
Fama tuum nomen tollat ad astra volans.

Ita L. Mq; licet cæteris impeditior,
gratulabundus applaudet

JOH. FLACHSENIUS.
SS. Th. D. & Prof. Primarius,

Grandia nosse juvat periturus
clamitat orbis,
At sacra nosse decet postulat al-
ma fides;
De Te MOLANDER, ex vero testor,
amicus,
Plurima nosse cupis, tum mage
nosse DEUM,
Macte! utroque Tuis Te commen-
dare Patronis,
Ad metam certam, sic bene per-
ge Tuam.

Hilce in doctissimum & omni-
bus commendatissimum
Dn. MOLANDRUM,
Auctorem pereruditæ
dissertationis de *Columna*
Ignis & Nubis suum af-
fectum testari voluit,

Scr. Holmiae
Id. Jul.
1704.

ISAACUS LAURBECCHIUS.
SS. Th. Lic.

CANDIDO ET BENIGNO LECTORI SALUS!

uilibet mortalium, L. C.
totius hujus mundi ma-
chine ac rerum sublu-
narium status conside-
rator attentus, res a-
mnes, cujuscunque sunt
ordinis, non casu aut temerario quodam
impetu, sed nutu & voluntate Entis infiniti,
cujus existentia natura omnibus nota est, gu-
bernari & regi, ipsiusque providam curam, cir-
cares quasvis, imo utilissimas ac minimas ver-
sari, ultro fateri necessum habet. Summa e-
nim harmonia & convenientia est operum Di-
vinorum, per quae uti D. T. O. M. omnipoten-
tiam suam manifestare, ita & providentia &

A

be-

benevolentia sua summa nos haurire indicia certissima voluit. Tantus etenim cumulus, tan- taque moles beneficiorum est, quæ ē sinu cle- mientiae suæ Divina bonitas indies in quemli- bet rerum creatarum ordinem largissime ef- fundit, facit quippe DEUS inquit D. August. de virtute DEI ad Psalmum 90. quotidie de paucis granis mesles ingentes, quæ sunt miracula DEI, sed assiduitate vilescunt: ut cuique illorum digno estimatori summe e- re sit, erumpere in verba ejusdem D. Patris, ajentis, se illorum multitudine obrutum, illis involutum obstupescere totum, imo deficere linguam. Præcipue tamen cir- ca hominem, complementum illud operum di- vinorum, rerumque creatarum principem, conservandum divinam bonitatem occupatam esse, ex argumentis evidentissimis, extraque omnem dubitationis aleam positis, satis clare patet: illum equidem Divina clementia, ut o- lim ita semper usque ad finem & consumma- tionem seculi, in ingressu vita, ipsa vita & egressu clementissime conservat, sustentat, fovet ac gubernat, quorum nemo mortalium expers unquam fuit, nec est, imo insuper bonis ac piis post

post exitum ē vita, immortalitatem ac eternam beatitudinem largitur ex gratia. Hocce clarius & admirabilius evadet, si flexerimus animum ad tempora illa, quibus viguit gens ista Ebreæ durae licet cervicis, à DEO tamen, & vita & moribus ab aliis diversa, in peculum electa. Elucebit in illa singulare Divine bonitatis ac clementiae exemplum, illam enim uti summum Numen, per stupenda miracula, ministerio Mosis patrata ex Ægypto eduxit, ita & post exitum gratosam suam præsentiam visibili signo, ducendo scil: illam die columna nubis noctu ignis manifestavit, ac in deserto illo magno ac terribili, illustri divinae providentiae speculo, summam suam bonitatem & amorem divinum, quibus omnis boni Fons, DELIS complectitur suos, testatus est; prospiciendo illorum vite, ducendo per maria tanquam loca arida, & desertum inaquosum, sterile ac inarabile imo, preruptis rupibus asperum atque horridum, 40 annorum spatio, conservandoque ab hostibus infessissimis; Et vici, quando eo destituebantur, faciendo pluere panem cœlestem, nimirum Man, dandoque coturnices, & aquam ē petra.

Et

Et amictui, cum vestes desiderabantur, ef-
 ficiendo ne veterascerent vestimenta nec cal-
 cei detererentur, sed potius una cum statura
 accrescerent, (ut est communis Hebr: senten-
 tia) imo plura alia, que commemorare su-
 persedeo; tanta sunt hæc, ut sola dun-
 taxat mentio ē fama, divina ac infinita vir-
 tute fuisse effecta, & ad miracula exsurgere,
 convincant, & illa nemo satis admirari, mul-
 to minus effari queat. Horum igitur prodi-
 giorum divinorum summa admiratione ca-
 pto, & mecum meditanti, circa quod potis-
 simum argumentum, vires tenuiores mei inge-
 nii exacerberem, quod luci publicæ possem, dare,
 ut persuasionibus & desideriis illius, cui tam
 amoris quam obsequii necessitudine maxime
 devinctus sum satisfacrem, obtulit se, &
 arrisit prodigiosum illud Φανόμενον Colu-
 mna Nubis & ignis in desertò paulo
 proprius spectandum, eius sublimitatem,
 & ingenii mei tenuitatem pensans ani-
 mo, intellexi me omnino imparem negotio,
 viresque meas tenuiores, quam ut exequi
 valeant quod tento, & deprehendo me impe-
 gni-

gisse in illud Plutarch: τὴν βόον ἐπέθυκά
 μοι νῆς ἔδυταν τὴν αἰγα Φέρει: quare
 parum absuit, quin vixtus rei arduæ di-
 gnitate, à proposito desisterim, quod & haud
 dubie contigisset, si non bac animum addi-
 diffent, sufficere circa res sublimes, fuisse
 mentem devoutam, licet non tangatur nu-
 cleus, & illud Propertii, in arduis voluisse
 sat. Idcirco Te C. L. per officiose rogatum ve-
 nio, haud graveris pro innato tuo favore,
 vilem hancce opellam, ductu scripture sacra:
 לפי עניות רעת b.c. (ut cum Rabb. loquar)
 pro paupertate scientiæ meæ compo-
 ram, equi bonique consulere, ac contra per-
 versa improborum judicia defendere, quibus
 in more est valde sinistre de simpliciorum
 industria sentire, non animadverentibus ni-
 mium illum pruritum calumniandi omnibus
 probis maxime dissplicere, ac aliquando, in
 propria redire capita. Si solum tuum fa-
 vorem expertus fuero sat habeo, & illos ni-
 hil moror, plus enim præsidii unius favor
 huic afferet, quam mille improborum mina
 detrimenti; Vale ac Fave.

כִּי־סְלֻעִי וּמְצֻורִתִּי אֶתְתָּנוּ

MEMBRUM PRIMUM.

§. I.

Commigrationes populorum frequentes & in oriente & occidente fuisse factas, mirasque rerum vicissitudines, ut gens gentem pelleret, sedibusque avitis excuteret, ac novam rempublicam constitueret, donec ducum potentia & armorum praesidium invasores & depulantes a temere invadendis ac occupandis sedibus alienis deterreret, testantur historiae & sacrae & profanae, verum tamen non semper absque praetextu juris sunt institutae; aliis enim studium pascendorum pecorum, fixum ac stabilem denegavit locum, sic ut crederent se posse communibus pascuis uti ac frui, castraque vel tentoria figere ubi lubuit, & idoneum castris locum invenirent, unde levi suborta contentione, accedente manu armata & fortiori, ve-

te.

teribus colonis migrandum fuit: Aliis
 jus hæreditatis, per annos plures, quin
 & integra secula non exercitum, ad re-
 petendum solum patrium, quo haëte-
 nus vel plane non, vel non constanter
 potiti fuere, impulit; alii iterum alias
 impetus sui in terras alienas designa-
 runt causas, vel justas, vel aliquando
 quoque injustas; inter tot, tamque de-
 cantatas populorum migrationes emi-
 net, ac primum haud immerito sibi
 vindicat locum gentis Israëliticæ glo-
 riosa migratio ex Ægypto in terram Ca-
 nan, justissimis de causis facta, non qui-
 dem ob meritum quinque rerum, vid: i.
 immutationem vestimentorum, scil. quo-
 ad formam, 2. Nominum, 3. Linguæ,
 4. secretorum reticentiam, & 5. vitæ ca-
 stitatem, test: Leusdenio in Jona illust;
 p. 129. ab Hebræis allatarum, sed gratio-
 lam promissionem de educendis illis, ac
 terræ promissæ possessione Abrahamo
 Gen: 15 factam, & alias, quas rationes
 præterimus, quam demigrationem tan-
 to fortiori animo adgressi sunt, quanto

per miraculorum patrationem de man-
dato divino, ac præsidio ab ipso DEO
ferendo, per Mosen certiores sunt facti;
quod præsidium DEUS ob imperitam
& rudem turbam, voluntatem, autori-
tatem, præsentiam & opem DEI non
capientem, nisi quosdam habeat in oculis
caracteres: sensibus enim illa ducitur
non ratione: forma visibili ac sensibus ob-
jecta, columnæ scil: nubis interdiu, noctu
ignis sese exhibuisse, ideo DEUM in V. test.
& nube ac igne amictum apparere vo-
luisse, ne Israëlitæ, in idolatriam proni,
vila aliqua specie DEI, idolon fabricarent,
asserit D·Raup: in Lex: p:334. Hujus sym-
boli externi Col: vid: Nub. & ignis tracta-
tionem, delicatioribus quamvis ingeniis
nauseam moveat, ab evolutione vocum
auspicari suadent & venerabili canitie
doctorum mos, & monitum Ciceronis,
inquietis bene examinata notatione nominis,
melius constare de indole & natura ejus rei de
qua disquiritur, imo & ipsa necessitas, quip-
pe quem fallit vocum vis in significando,
is rei nucleus vix tanget feliciter.

§. II.

Voces igitur imprimis expendendæ veniunt, quarum primam opellæ huic præfixam, cuivis notum est, natales suos debere rad: יְמֵי significanti (々) durare ad tempus, ac stare colore specieque sua, ut Lev: 13. 5. de lepræ duratione in septem dies, & de statu longioris temporis ut Jer: 32. 14. de libris emptionis agri à Propheta & Eccl: 1. v. 4. accipitur de terræ duratione, imo etiam Psalm: III. 3. de duratione justitiæ divinæ. Quamobrem cum de DEO occurrit, includit durationem sempiternam ac infinitam, & à parte ante & à parte post. Præterea in linguis orientalibus ea verba, quæ significant esse, etiam significant incipere esse & durare, juxta Cl. Leigh. in Crit: S. (々) Cessationem alicujus rei à motu, ut lunæ Jos. 10. 13. (々) Ipsum stare hominis, ut Gen. 41. 17 de Pharaone stante juxta littus fluvii, & Gen. 18. 8. ἐμφατικῶς de Abrahamo stante juxta Jehovahm, non enim sentiendum ipsum instar stipitis stetisse, in præsentia hospitum suorum,

B

quo-

quorum in consortio filium DEI esse,
 ipsum non latuit, ut & Zach 3. 7. ubi
 per stantes angelos, qui ad iussa Do-
 mini exequenda præsto adsunt, intelli-
 gi afferit, D. Tarnovius; hinc propriis-
 simam hujus verbi significationem esse
 in pedibus consistere, & contrariam
 verbo literis transpositis עיר titubare
 vacillare &c. notat D. Gejer. in Eccl: c. 2, 9.
 p. 55. Ex hacce itaque Rad descendit
 עיר columnna, in altum erecta, cuius
 latitudo erit stricta vel in orbem acta, al-
 titudo vero multa, partesque habebit
 quatuor, vid. stylobaten, basin seu spi-
 ram, scapum ac capitulum. Circa ho-
 monymiam, quæ errorum mater ab
 eruditis appellatur, morari non ē re-
 ducimus, cum neminem fugiat appella-
 tionem columnæ, rebus quæ partibus
 modo nominatis non constant, in scri-
 ptura Sacra attribui improprie, utpo-
 te Ecclesiæ, quæ i. Tim. 3. 15. appella-
 tur columnæ veritatis, ast non ob figu-
 ram, seu quod sit columnæ architecto-
 nica & fundamentum cui innitatur, sed
 quod

quod ipsa sustentetur à veritate, & sit
ipsius conservatrix, se habens instar
columnæ politicæ edictum Principis ei-
dem affixum asservantis. Et Judic. 20, 40.
fumo & igni, ex integrarum urbium
incendiis, fumo inquam superanti flam-
mam & forma densa ac pyramidali qua-
si, seu in altum erecta, sursum alcen-
tentibus, ut & Es. 3. 1. pani, passimque
alibi, quas acceptiones impropias, tan-
quam nostro instituto inconvenientes,
mittimus.

§. III.

Sic vocis prioris usu breviter licet lu-
strato, posteriores quæ huic opellæ
titulum dedere, sub examen vocamus,
quarum priorem descendere à rad: in
piel ꝑy tradunt Lexicographi (pun-
ctorum enim mutatione solum ab ea
differt) ac significatione maxime pro-
pria nubem, meteorum vid: illud ex
halitibus præcipue vaporosis & humi-
dis in äere genitum, ac in pluviam re-
soluble, denotare, quod satis patet ē
Gen: 9. 14. ubi DEUS dicit Noacho se

arcum suum posuisse in nube (ro-
 scida scil: & pluviosa) eritque
 בענני ענן על הארץ cum obnubilavero nubem
 super terram, signū non venturū ulteri-
 us diluvium &c. Latinis autem nubem
 ab obnubendo vel operiendo cœlum:
 ac à nube Neptunum, quem gentiles
 putarunt mare & terram nube conte-
 gere ; dici e Varr: L. 4. de L. L. con-
 stat, licet Cl. Leigh. placeat nubem
 deducere à rad: hebr. נפל vel stillare.
 Vocem etiam ענן varias habere acceptio-
 nes non imus inficias, utpote Ezech: 34.12.
 & alibi, in quibus ponitur pro tribulatio-
 ne & tristitia quæ & apud horat: L. i. Ep.
 18. deme supersilio nubem, ac Ovid: occurrit,
 Tempora si fuerint nubila solus eris.
 Et Lev. 16.13. pro fumo suffimenti sacri:
 וכסח ענן הקטורת את הכפרת & operiet
 scil nubes suffimenti propitiatorium,
 quem significatum ex observatione Cri-
 torum rarissimum esse, sumumque
 seu exhalationem illam siccām, ex igne
 & aliis combustilibus genitam, circaque
 terram volitantem, verum ab ignis par-

ticulis rarefactam, ac ab impulsu gra-
 vioris aëris ambientis per pressionem
 elevatam, sursumque protrusam, hebræ-
 is proprie dici iwy, liquet; imo plures
 alias, quarum cupidi consulant lexica
 eruditorum, nos enim eas, brevitatem
 lectantes, præterimus. Tertiam vocem
 $\tau\tilde{\eta}s \epsilon\pi\gamma\rho\alpha\Phi\tilde{\eta}s \Psi\tilde{N}$ quod attinet, illud esse
 vocabulum generale, ac dici à sono,
 quem edit dum materiam humidam con-
 sumit, omnibus in propatulo est; Latini
 vero ignem à particula privativa In &
 Gignendo, quod vid: in eo nihil nascatur,
 ob defectum temperiei activarum & pa-
 sivarum, uti vocant, qualitatum, quæ ad
 generationem requiruntur, ideoque ele-
 mentum inviolabile & semper virginem
 appellari auctor est, Isidorus L. 19. test: Cl.
 Woss: Licet Varroni L. 4. de L.L. placeat
 ignem derivare à nascendo, quod scil: ex eo
 nascatur aliquid, & illud quod nascitur
 ignescat, illud autem quod denascitur, ignem
 amittat ac frigescat, quod quidem verum
 esse fatemur, de igne elementari, qui in-
 genitus insitusque omnibus rebus est;

omnia enim ex elementis quatuor constare afferunt Physici (atque tum particulam Jn. in voce ignis, ait Cl. Voss: non esse *σημείωσις* sed *ἀναγνώσκων*) sed non de igne nostro seu culinari. Vocem quoque ignis, variis scatere acceptationibus in scriptura, utpote Psalm: 78. v. 63. Juvenes ejus devorabit *ψν* h. e. bellum, & Psalm: 66. 12. significare rem quamvis lædentem sive extrema pericula, passimque aliis in script: locis non negamus; sed istas scopum non attingere nostrum dicimus. Synonymum huic in sacris pandectis præcipuum est *אור lux, claritas,* ē quo Græc. *πτώση* & latin: uro derivata asserit Cl. Leig. in Crit. f. Atque sic exhibita vocum consideratione singulari, pro modulo ingenii, conjunctæ quid significant, quisque percipit, Columnam vid: nube & igne constantem, ac nos intendere duntaxat ductricem Israelitarum in deserto per quadraginta annorū spatum apparentem, & indefinenter præsentem, aperimus. Verum non tractationem ejus typicam aut mysticam, de qua D. Paulus

I. Cor: 10. agit, neque allegoricam, qua
Bb. Patrum commentaria passim refer-
ta sunt.

MEMBRUM SECUNDUM.

§ I.

Præmissis sic breviter iis, quæ ad
vocabum meliorem intellectum facere
opinati sumus, ad ipsius rei explana-
tionem nos statim convertimus, in qua
detenti, ne audiamus otiosi operum di-
vinorum contemplatores, disquirere
paucis ē re ducimus, de causa efficiente
seu auctore Φαινομένῳ hujus, quem Con-
ditorem omnium DEUM in secula lau-
dandum agnoscimus, qui uti miraculum,
ita miraculote, hocce produxit: Illius
quippe solius est miracula facere: Et
quemadmodum Clementissimus DEUS
populum hunc, per tot tantorumque stu-
pendorum miraculorum patrationem,
ex Ægypto eduxit, ubi 215 annis, post
descensum Jacobi, secundum communem
Chronologorum sententiam, commorati
erant, ita etiam gratiosam suam præ-
sen-

fentiam ac providam curam, externo vi-
 sibili symbolo & modo speciali manifesta-
 re voluit, præcedendo & ducendo illum,
 per vias nulli cognitas, interdiu columna
 nubis & noctu eadem ignescente, quam
 non nubem communem aut naturalem
 fuisse, neque ignem sacrum, multoque
 minus illius fumum, ut vult quidam, sed
 extraordinariā & singularem, modo ad-
 mirabili præter & supra naturæ ordinem,
 omnipotenti DEI digito, peculiariter ad
 id formatam, satis clare evincunt, (N)
 scripturæ sacræ (cuius auctoritatem
 summam & auctoritatem infallibilem, nemo
 sanus adhuc ausus est in dubium vocare)
 testimonia, clarissime indigitantia, An-
 gelum אלהי (quem divinam fuisse
 personam, in sequentibus patebit) con-
 junxisse se cum columnâ hacce, & pro-
 fectum ante castra, locutum cum Moysè,
 imo & protexisse populum Israëliticum,
 interponendo se inter utrumque exer-
 citum, Aegyptiorum scilicet & Israëlia-
 rum, ac impediendo per tenebras quas
 Aegyptiis ostudit, & terrorem quem illis
 in-

incusit, ne tota nocte se invicem con-
tingerent; tantam autem vim, tantosque
effectus, quales nubi huic à Moyse, tam
sacerorum quam profanorum scriptorum
antiquissimo, (artem enim scribendi, ab ipso
eterno DEI Verbo, in acceptione duarum ta-
bularum legis in monte edoctum, artemque
hanc ab Iudeis ad ceteras gentes propagatam
asserit: Job: ursinus in Anal: s. v: l. L. 6. c. 1.)
attribuuntur, arbitramur neminem nubi
vulgari aut naturali, vel igni sacro ad-
scribere audere, sed quemlibet potius san-
cto, ut decet, honore venerari, manum
omnipotentis miraculosam. Quibus præ-
ter alia hoc idem, quod nubes vid: hæc
tuerit miraculosa, convincentia, ob bre-
vitatem, cui studemus, addidisse suffi-
ciat Psalmum 78. in quo scopum scripto-
ris Θεοπνέυστος esse, enarrare divina in
populo DEI tacta miracula, affirmant
sere omnes, ad excitandum scilicet amo-
rem & timorem DEI in mortalibus, at-
que ideo ajunt Psalten Regium dicere,
se velle eructare חירות occulta, (quæ
Math. 13. cap. v. 35. explicat per κεκρυ-
μέ-

μένα απὸ καταβολῆς κόσμου) ut admoneat,
ne obliviouscantur homines posteris suis
Domini virtutes & prodigia ejus recen-
sere, graviter etiam increpet majores,
oblitos operum illorum, quæ ipsos vide-
re fecerat, ut & נפלהת miraculorum, ad-
mirabilium, vocem enim modo addu-
ctam significare, admirabilem esse, tra-
dunt Critici, & descendere ḥ rad: פלא
significante separatum, aut rem quan-
dam arduam, quæ ḥ cognitione tam in-
tellectuali quam sensuali se juncta est, ex
hac quoque rad: hebr: gentiles nomen
Palladis desumisse affirmat D. Alstedius
in Lex: p. m. 188, Quæ autem hæc tanta
ac tam stupenda prodigia Domini fue-
rint? recenseret spiritus DEI ea, quæ
in deserto patrata legimus, utpote divi-
sionem maris rubri & petrarum, potatio-
nem in voraginibus, mannam, contur-
nices &c. quorum miraculorum in acie
vers: 14. ponitur Columna hæcce N. & I.
quæ quoniam inter prodigia, omnes le-
ges & vires naturæ exsuperantia collo-
ca.

catur, & genti Israëliticæ, tanquam singularē quoddam factum, quo maxime moveantur, inmemoriam revocatur, necessario erit plane admirabile opus DEI, ac alienum ē classe ignis ac nubium communū. (ב) Ipsa appellatio ענן ו אש, quæ etiam manifesto est indicio, peculiarem & insolitam columnam innui, quæ adfuerat populo peregrinanti in deserto, ac modo insolito noctu illuxerat, suffecisset etenim ignem ignem, nubem nubem appellare, & non addere epitheton רוח, qnod frustra apponetur (quia substantiarum denominations, præter necessitatem summam, ab accidentibus desumi non posse sine ακυρολογίᾳ cuivis clarum est) si spiritus DEI, non indigitare voluisset alium quam vulgarem, aut etiam sacrum ignem, qui lignis altari impositis ac accensis, communi modo ardebat, neque quoad substantiam ab alio igne differebat, nec ignem hunc, in columna apparentem, communi illo accidente bene distinxisset, ab aliis ignibus, in castris

incensis, & eadem figura, qua hic ascen-
debat, sursum tendentibus, qui ignes ut-
pote & alii adhuc hodie sursum fere-
bantur, verum an illi impellantur sur-
sum versus, ab aëre circumjacente, vel
an natura sua evehantur, discursum non
facimus nostrum. Imo insuper verosimile
non videtur, ignem licet adhuc sacrum,
libero aëri expositum potuisse indefinen-
ter, 40 vid: annorum spatio, retinere
unam eandem formam pyramidalem,
quin minus huc atque illuc fluctuave-
rit, fumusque ejus se in latum dilatave-
rit? quos sic fluctuantes, nemo sine fri-
gore, ne Poëta quidem, multo minus hi-
storicus insignire appellatione columnæ
posset. Nubem vero quod attinet, quæ
si fuit pyramidalis, certe fuit insolita,
& non instar aliarum, quarum figura
in latum est extensa; & in altum evectæ,
fiunt vel rotundæ vel angulatæ, prout
vapores in aëre sublimi densati, à cir-
cumstantibus, vid: aëre, montibus, ven-
tis & aliis ejusmodi corporibus varie
comprimuntur. Quibus de causis Bb.

Patres ac Interpretes pie crediderunt,
 columnam hanc, miraculose formatam,
 & peculiari modo, secundum suum esse,
 fieri & operari a DEO gubernatam, atq;
 inter quatuor illa miracula, Ebræis in
 profectione data annumerarunt, quod
 vid 1. nemo eorum in tanta turba, tem-
 pore exitus, fuerit ægrotus, ut in Æ-
 gypto debuerit relinquere & remanere
 Psalm: 105. 37. nec 2. vestes sint toto
 tempore pregrinationis absuntæ, 3. de-
 derit ipsis DEUS cibum cœlitus & 4.
 columnna duxerit; Ipsosque Judæos
 tanta prodigia divina in versibus his
 cap: 14. Exod. contineri, quorum occa-
 sione opellam hanc conscribere animus
 fuit, agnovisse, ut celebratissimum suum
 שְׁמָרֵת הַמִּפְרָשׂ, cui nomini summam my-
 steriorum ac miraculorum vim inesse
 judicant, extruxerint; assertit D. Rung:
 in com: in Exod. ut & D. Vagenselius in
 Telis ign: Sat: p. 384. Rabb: Abarbine-
 em, alias satis curiosum, in lib. Miphlaot
 Elohim: p. 93. col. 1. referre columnam
 hanc inter miracula, in catalogo de mi-

raculis divinis combinato, ac statuere
 numerum omnium illorum miraculo-
 rum esse septuaginta quinque, quæ scri-
 ptura tradat edita, per ullos Prophetarum,
 aut temporibus illorum, ab orbe
 condito, usque ad excidium primi tem-
 pli, sive annum 3328. Quantumvis ali-
 um foveant sensum alii, de numero an-
 norum: **Quis** igitur hic hærebit in cau-
 sis naturalibus & non agnoscer, aut
 venditare dubitabit illud pro summo
 miraculo? quod miraculorum omnium
 oceanus, scriptura vid: sacra, nihil nisi
 miracula tradens, à miraculorum o-
 mnium auctore unice protectum esse,
 natalesque suos referre principio o-
 mnium, qui principia ipse nescit, D. T.
O. M. clarissime inculcat. Num autem
 in hoc formando nova quædam exsti-
 terit creatio ac productio operis plane
 novi? ut quibusdam Eruditorum pla-
 cet: quorum sententiam, nos in medio
 relinquimus. Vel num debeat natales
 suos primæ creationi septiduo absolutæ:

ut

ut Rabb. Abarbinel statuit, *Deum vid.
creasse die primo nubem quandam ad gloriam
suam, non generatam ex vaporibus, ut reli-
quas nubes afferit productas, sed ex nihilo
creatam, eodem quoque die lucem divinam,
etiam ad gloriam Dei, quia illa in nubi-
bus & ignibus, maxime decantatis in
scriptura apparuisse legitur, atque DE-
UM hos recondidisse, ut hisce tempore
necessitatis uteretur, erga amicos &
custodientes præcepta ejus.* Ac per-
plurimi alii volunt, ob prævisum horum
in populo DEI futurum usum, quando-
quidem & DEI scientia extendat se ad
futura contingentia. Res hæc uti est ar-
dua, ita & arbitramur nostrum non esse,
in ipsam scrupulose inquirere : dicimus
tamen & quidem probabiliter, ut in ob-
scuris fieri solet ; cuique relinquentes
suam hypothesin defendendam, & ipsis
nihil detrahentes, quorum pectus al-
tiora sapit : Columnam hanc, quamvis
fuerit extra ordinem communem, non
ex nihilo pure negativo, sed materia
quadam præexistente (quæ materia

an fuerit nubes, ex vaporibus ē terra
 ascendentibus, an ex alia re naturali nata?
 ignisque elementaris, simplex an mix-
 tus, urens aut culinaris? non determi-
 namus) concursu quodam speciali ac
 extraordinario à DEO productam ac
 formatam fuisse, haudquaquam diffi-
 tentes summum Numen, hos ut alia ad-
 miranda, solo iustu nutuque suo, per
 suam absolutam potentiam, nulla adhi-
 ta materia producere potuisse, sed faten-
 tes ipsi nunc placuisse, pro liberrima sua
 voluntate, uti operâ rerum naturalium,
 quarum Ipse Conditor summus existit;
 imo licet hac in re nihil certi à nobis de-
 terminari queat, sufficiet tamen, quoni-
 am de rei veritate ac existentia constat,
 quamvis lateat modus productionis, il-
 lud D. P. August. *DEUM vid: aliquid facere*
posse, quod nos investigare non valemus.

§. II.

SIC itaque vindicata miraculi divini
 dignitate, paulo licet prolixius, non ut
 lucem soli clarissimo feneraremur, sed
 ut ob oculos sistereimus, & sanctissimæ

ve-

veritatis testimonia, & Orthodoxorum
 ac Judæorum consenſum, dicentibus
 nihil præter naturale circa columnam
 hanc contigisse, aut etiam fuisse ignem
 sacrum, in Ægypto conservatum, illoque
 ibi sacrificia indesinenter accensa, ac
 inde in exitu ara portatili ante popu-
 lum Iſræliticum portatum ab Aarone:
 quam lententiam adhuc paucissimis,
 pro ingenii tenuitate qua ſumus, re-
 movendam ducimus, priusquam ad
 materiæ intimiora perſpicienda pro-
 greditur, quoniam illa videtur cur-
 sum nostrum retardare, cui vado nos
 comittentes, dicimus in antecelum nos
 non aliunde, quam ē scripturæ sacræ
 gremio, rationum nostrarum funda-
 menta de promturos fore. Atque in fron-
 tiſpicio ſitimus diſconvenientiam omni-
 um requiſitorum, à ſpiritu ſancto co-
 lumnæ huic affignatorum, ut ſunt: Pri-
 mo, protectio, obtenebratio Ægyptio-
 rum, illuminatio eodem tempore Iſræ-
 litarum, & præcessio ante populum &c.
 (quorum & mentionem paucis in §.

priori fecimus) quas affectiones nul-
libi in scriptura sacra igni sacro attribu-
tas legimus ; & quis potest ad fidem ad-
hibendam induci ? Aaronem licet præ-
cesserit, ut adversæ sententiæ defensores
volunt, per suam retrogressionem à
parte anteriori castrorum Isrælitarum,
& intercessionem cum igne sacro, inter-
utrumque exercitum , prohibere po-
tuisse appropinquationem castrorum,
& incutere terrorem ac formidinem
infidelibus Ægyptiis, quos neque alpe-
stu, insoliti hujus φαινομένων, (multoque
minus tam parvi ignis visione) motos
& territos, obstinata in mare infecu-
tio , satis prodit. Populo autem, ex
adverso , Israëlitico addere animum,
ut crederet se gens hæcce, satis conster-
nata ac pervicax, immunem ab hosti-
um, quos maxime timebant, insultu ,
sub divina protectione delitescere. Imo
ulterius ipsum Aaronem וְנִדְחַ in igne
præcedere populum potuisse, quod ra-
men textus sacer veneratione illa , qua
par

par est inspectus, satis clare indigitat, in columnā Israēlitās præcedente, τὸ θεῖον & habitasse, ac ipsum DEUM, imo faciem ejus scil. ἀνθροποποιῶς loquendo, ipsis prævisse, & per symbolum exter-
num, peculiariter ad id formatum, ob eorum scil. infidelitatem, gratiole præ-
sentem fuisse, ac gloriam suam visibili-
ter manifestasse, quam manifestationem in nube utpote Exod: 19.9. c. 40.34. pa-
simque alibi, nunquam tamen in fumo contigisse legimus, neque insuper in il-
lis locis scripturæ, ignis sacer & ejus fumus, sacrificiorum comburendorum duntaxat ergo, à DEO Lev: 6. 12. ordi-
natus; & Num. 17. demandatus, ut in medio solum agmine à Levitis portare-
tur, intelligi nequit. *Secunda* columnæ hujus affectio fuit, instar lampadis ingentis, illuminare tota Israēlitarum ca-
stra, versus quatuor mundi plagas ex-
tenſa, ac unicuique lumen præbere no-
tū, ut lucis hujus beneficio progredi possent, quod iter nocturnum ipsis, ob ingentem multitudinem necessarium fu-

isle ait Rabb: Aben Ezra. Quem etiam effectum igni sacro, parvo lignorum numero constanti, ac in altari quinque ulnarum lato & longo, trium solum alto ardenti, assignare minus esset consentaneum, ut videlicet tam parvus ignis potuerit lumen & lucem, ultra trigesies centies mille hominibus, quot quidam ipsos cum miscellanea turba tuuisse numerant, præbere. Huic affectioni columnæ etiam annexam volumus, inde sinentem ejus in una eadem quantitate conflagrationem, quæ neque igni sacro competit, quia illum aliquando solum in prunis delitusse liquet, non enim semper sacrificia obtulerunt, imo neque totuero deserto, ceu inferunt verba Proph. Amos cap. 5. 25. *Nunquid sacrificia & mincham mihi attulistis in deserto 40 annis? O Dominus Israël;* in quo loco Philologi dicunt interrogationem habere negandi vim, conf: D. Polus in Synop. Crit. notans etiam ex Tirino & Coccejo, sacrificia cessasse post habitationem circa montem Sinai, nimirum ab anno secundo exodi,

& mensis secundi die vicesima, sicut circumcisio & Paſcha cesserunt, quæ in terra sancta restaurata, Jos. 5. 10. legimus; aut admodum raras, annis 38. & 11. pene mensibus fuisse, ob loci incommoditatē, molestiam itineris, defectum vini, pecorum &c. veletiam ideo ut scribit D. Rung. com. in Exod. p. i. p. 122. quod vid. eo tempore magna pars illorum, si non aperite tamen occulte idololatrica sacra, legitimis à DEO institutis cultibus prætulerit & Domini sacra sua idololatria occulta contaminarit. Qui ignis vid: sacer, etsi adhuc semper arsisset, non tamen potuisset inter tot tentoria, & tot numerosissimi hujus exercitus ignes, à cunctis ne quidem conspici, multo minus singulis lumen exhibere, ac tantum fumum ex se spargere, ut cunctorum oculis, præcipue vero eorum, qui in extremis oris castra sua locarant, nubem, imo nubis columnam formaret; & si fumus altaris hoc adeo effecit, ut inde nomen columnæ nubis meritus sit, quidni igitur fumus ex immensis Ilräe-

litarum castris exhalans & exsurgens
 (præ quo fumus ignis facri vix videri
 potuit) potiori jure appellatur Nubis
 columnæ? Neque insuper *tertio* conve-
 niunt inter se columnæ hæc & ignis fa-
 cer, præter alia, quæ præterimus pro-
 ferre, in tempore durationis, quippe
 ignem sacrum, constat ē sacriss pande-
 stis, post exitum populi e deserto, in
 terra sancta adhuc superstitem fuisse
 ac arfisse, imo etiam si Iudæis credi-
 mus, ad defolationem à Nebucadneza-
 re factam conservatum, captivitateq; illa
 absoluta, scil: Babylonica iterum reper-
 tum. Quam sententiam posteriorem ipsis
 defendendati relinquimus; Columnam
 vero in deserto duntaxat adfuisse, &
 peregrinatione ad Jordanem peracta e-
 vanuisse in calce bono cum DEO! pro
 modulo ingenii ostendemus.

§. III.

PRæter hoc quod affectiones, (qua-
 rum nonnullas leni penicillo adum-
 bravimus) Columnæ hujus & ignis fa-
 cri,

eri sint diversæ , patrocinatur assertioni
 nostræ secundo silentium textus, & in
 cap: antecedentibus & immediate sub-
 sequentibus: nullam enim in exitu fa-
 bricatæ aræ portatilis, in qua ignis de-
 inde à Levitis portari debuit, neque i-
 gnis sacri mentionem facit Moyses, an-
 tequam jussu DEI tabernaculum extrue-
 retur, ubi super altari ædificato, sacri-
 ficandum fuit, neque sacrificiorum quo-
 rundam oblatorum , priusquam perve-
 nerunt in desertum Sin, & Moyses ascen-
 disset in montem ; quod haudquaquam
 Div: vates, minima quæ in exitu con-
 tingerant annotans , præteriisset , nulla
 etenim causa subest, ob quam aram por-
 tatilem adfuisse tacuisset, aliudque no-
 men ignis substituisset, ac tam solcitem
 atque tot circumstantiis columnam
 hanc in deserto præsentem descripsisset:
 si non aliud quam ignem sacrum indi-
 gitare voluisset. *Tertiam* rationem sup-
 peditat nobis, mandatum rei plane no-
 væ Exod. 27. v. 1. seq. quod tempore e-
 xitus nondum latum erat, extruendæ
 scilicet

scil: aræ portatilis, singularique pompa portandæ, quam tali modo gestare & ab uno loco in alium portare, rem populo Israëlitico inauditam ac plane novam fuisse, clarum est, ex exemplo Patriarcharum, qui pararunt & extinxerunt, pro commoditate, usu & luctu ubicunque locorum, ipsis sacrificia DEO offerre placuit, aras fixas & temporarias Gen. 22. 9. &c. Et altarium vulgarium, ē terra vel lapidibus fabricari Exod. 20. 24. mandatorum. *Quartam* assuumimus. ex ignis cœlitus demissione, in gratiosæ acceptationis visibile & externum symbolum (*per flammae enim bujus super sacrificia immisionem, DELIM oblationes hominum approbasse*, ait D. Seb. Schmid. Com. in Gen. p. 185. quemadmodum Angeli Gen. 18. 8. commedendo ē cibo ab Abrahamo præparato, hospitalitatem ejus approbarunt) in solenni ista oblatione, Lev. 9. 24. annotata, quem ignem deinde sacerdotes debuerunt, per lignorum quotidianam ac indesinentem adjectio-

nem,

nem, jugiter in ara sovere ac conser-
vare, ad adolendas oblationes & accen-
dendum suffitum Lev: 6. v. 5. Unde ~~μυ~~
~~ποτε χνίτης~~ ille Diabolus (quem DEI si-
miam cum in his, tum in aliis semper
fuisse, & adhuc esse neminem latet) æ-
mulans cultum à fidelibus in V. T.
DEO, sacrificiis igne consumtis exhi-
bitum, gentilibus indidit, ut illi etiam
victimas mactarent, & ignem quasi sa-
crum æternumque inextinguibilem, in
Vestæ honorem Romæ conservarent,
ac altaribus argenteis in præliis secum
portarent, uti de Persis Curt: L. 4. 2.
scribit, temel autem si fuerit *extinctus*,
sacerdotibus imposta est capitis pœna,
ut illi viventes in terram defoderentur,
& ignem illum non aliunde, quam à ful-
goritarum duntaxat arborum incen-
diis accendere fas fuit. D. Quenst: p. 4.
p. 56. *Quinto loco* collocamus jam, quam
& ultimam facimus, columnam hanc
fuisse symbolum visibile, providentiae &
auxilii divini indubitati, atque eâ fide
populum in eam oculos direxisse è cap.

14: v. 13. constat, quod neque de igne sacro dici potest; quia illum nullibi in scriptura Sacra legimus, fuisse auxilii divini signum, multoque minus in Ægypto, illum à Patriarchis acceptum ignem, lignis nutritum ac perpetuo arsisse, ut adversæ partis defensores volunt, verosimile est, ex lege de conservando igne cœlesti, ipsiusque demissione, quibus non opus fuisset, si ignem à Patriarchis conservatum Ægypto exportassent. Si autem non extiterunt, ut s. sequenti, ob intermissa in Ægypto aliquamdiu sacrificia, pro tenuitate nostra probatum ibimus: tum necessum esse judicat Vir Eruditissimus D. Calvorius, ut definiatur & ostendatur locus, ubi sacra hæc flamma tot annorum spatio deliterit & conservata sit; aut firmis probetur rationibus ignem hunc ante transitum maris conflagrasse, & quidem in ara, quæ nocte exitus fabricata, ab illis quibus adversæ partes placent, statuitur prælatum populo toto itinere fuisse, cuius

jus aræ scil: extruendæ moram, ab Ægyptiis tanta vi & præcipitatione expellentibus, ut ipsis ad coquendos vel affandos panes jam subactos defuerit tempus, concessam non suisle, haudquaquam gratis conjicimus. Aut etiam concedatur nocte exitus accidisse miraculum; & ignem cœlitus demissum, de quâ tamen re sumimum est scripturæ silentium, alium etenim ignem sacrificiorum gratia conservare, illaque alio vulgari igne accendere & adolere severè prohibitum liquet, & è mandato Divino, & è consuetudine Patriarcharum conservantium ignem, utpote Abrahami qui portavit è domo sua ligna & ignem, per viam trium dierum Gen: 22: 6. qua non opus fuisset, si ipsi concessum fuisset, alium adhibere ignem, potuisse et quidem ignem vel à gentilibus petere, vel ex silice & chalybe suscitare: Et ab exemplo tragico Nadab & Abihu, adhibentium vetitam flamnam ad suffitum, qui igne à DEO exeunte, ac instar fulminis afflante consumti sunt, quod

exemplum immedieate Lev. 10. sub-
jungitur sacrificiorum igne cœlesti de-
vorationi. Cap. 9. v. ult. annotato,

§.IV.

Sacrificia ab Israëlitis in Ægypto non
oblata aut combusta, ne quidem toto
servitutis tempore, Philologi & doctrina
& auctoritate illustres affirmant, ob im-
mane illud odium quo Isrælitas Ægy-
ptii prosequabantur, qui quærebant illos
nullo modo extirpare, & abomina-
bantur non solum ob vitam pastoritiam,
quia & ipsos habuisse pastores & oves ē
Gen: 46. 6. liquet; sed dissimilitudinem
vitæ ac studiorum, gentem enim ple-
rumque Ægyptiacam, fuisse deditam ar-
tibus sellulariis, ac intra urbium mœ-
nia consedisse, imo nec defuisse illos,
qui sexus virilis officia perverterent, at-
que lanam telamque tractarent, inge-
nioque suo ad mollitiem & ignaviam
haud parum proclives essent, unde et-
iam lege cautum fuit, ut Nullus opifex
baberet potestatem exercendi aliam artem,

nisi paternam, Judæos vero & alios seorsim in campestribus degentes, gnavos actuosos atque inertiam urbanorum solicitam tenentes fuisse, atque ob hanc causam omnes pastores ab Ægyptiis, juxta celebre illud in sacro codice annotatum, *Omne pastoritum genus Ægyptii horrescunt*, execratos, asserit Cunæus Lib: I. de Republ: Hebr: p. 32 & sequ. qui conf. Ac ob mactationem animalium, ab iis pro Numinibus cultorum. Ut vescerentur carnis illorum, ut & magnam copiam pecorum, quorum paſcuis consumebatur terra, illorum negotiacioni frumentariæ inserviens, quamobrem & terram Goschen frugibus parum idoneam Israëlitis relictam, asserit p. m. D. Seb: Schmidt Com: in Gen: p. 739. Et ob severitatem Pharaonis, vix concedentis tempus respirandi, multo minus tantum otii à labore & negotiis, ut cultui divino aliquantum temporis impenderent, Verum potius metuentis, pro astutia qua fuit, ne sub prætextu religionis convenientes, consilia conferrent & de jugo

servitutis excutiendo deliberarent, libe-
 rum religionis exercitium denegasse:
 quibus præsuppositis, & nostra, absque
 temeritate tamen affirmandi conjectura
 est, hostiarum oblationem, licet non toto
 tempore servitutis; tamen valde diu in-
 termissa & neglectui ipsis fuisse, quem-
 admodum etiam sabbatum, quod in Ægy-
 pto forte neglectum denuo innovatum
 & observationi demandatum Exod. 16.29.
 legimus cont: Crit: Poli. Moses quippe
 Exod. 5.3 Pharaoni discessus causam a-
 periens, dilerte ait, se propterea DEO
 suo sacrificaturos, ne DEUS bello aut
 peste populum suum pessundet, qua in-
 digitat tatis diu intermissa fuisse sacri-
 ficia, nam si jugiter, et si privatim ob-
 tulissent, non necesse habuissent vereri
 DEUM infensum, qui quotidie aut mi-
 nimum nonnunquam placatus fuerit ob-
 lationibus. Et quamvis adhuc conce-
 damus Israëlitas, essentiales quosdam
 ad religionem pertinentes ritus supersti-
 tes habuisse, illis tamen uti, absque vitæ
 &

& fortunarum magno discrimine non concessum fuisse videtur, causa Ægyptiorum, superstitioni deditorum ad miraculum usq; & quamlibet carnificinam prius subeuntium quam Ibin aut Aspidem aut Felem violent, testante Cicer. L. 5. Tuscul: cuius rei experimentum in historia à Diodoro lib. i. relata habemus, quod cum Romanus quidam (licet imprudens) felem occidisset, facto à plebe concursu ad illius domum, nec Principes à Ptolomæo missi, nec Romani nominis timor potuerint aut valuerint hominem à pœna eximere, qua de causa neque ipios quivisse tolerare, verosimile est, ut Judæi quos acerbe & penitus odere, animantia pro Diis à se habita ac culta mactarent, & in publico loco plurimorum coniectui exposito immolarent, quo minus illos lapidibus obruerint, quod etiam Div: vates Moses, septuaginta sex alias miraculorum patrator, quæ omnia in Pentateucho continentur: ut Hoffm: placet in Lex. Universitatem imerito metuit, respondens Pharoni jubenti, in Ægypto sacrificia mactare, non

non posse id fieri, abominationes enim Ægyptiorum immolaremus Domino DEO nostro, & si mactaremus ea coram iis, quæ colunt וְלֹא יִסְכַּל נָנוּ nonne lapidarent nos? Exod. 8. 26.

MEMBRUM TERTIUM.

§. I.

Sistit se jam, tactis breviter iis, quæ nostro cursui obstaculo esse videbantur, membrum tertium, in quo disquirere animus est, brevitatem quanta unquam fieri potest, de circumstantiis circa hunc DEI protegentis & ducentis populum suum, characterem visibilem conspicuis, quæ à nobis observandæ veniunt, in quo opere fortassis non pœnitabit, ipsum angelum ductorem indigatissime, quem non aliquem creatum (qui à Philos. definitur esse *mens creata, naturæ sue perfectione à corporis conjunctione immunis*) personam DEI sustinentem, auctoritate ipsius & potestate instructum, ut volunt perplurimi; sed increatum personam, vid. divinam fuisse, cuilibet collige-

gere haud difficile est, præter alias rationes innumeræ, quæ ab Eruditis hujus rei probandæ ergo proferuntur: (N) E dilertis verbis spiritus DEI inquietis, ipsum וְהוּא præcessisse castra, ac viam monstrasse per columnam, & Ille, qui cap. 14. v:19. Exod. nominatur מֶלֶךְ אֱלֹהִים salutatur cap. 13. v. 21. absolute in casu recto nomine DEI essentiali, nullique creaturæ, extra DEUM competenti & comunicabili, vid: Jehovah. quod nomen hebr: dicitur καὶ ἔχοντι שׁל ארבע אותיות nomen quatuor literarum, & DEUS ipse se illo nomine appellat, & gloriam suam nemini daturum Es: 42. 8. protestatur, vid. Clariss: Leiden: Phil: Hebr: p. 329. Ut & cap: 14. v. 24. respexisse vigilia matutina (h. e. quarta & ultima quæ auroram advehebat, erant enim Judæis & Rom: 4. in nocte vigiliæ & singulæ ternarum horarum, etsi judæi quartam illam pro noctis non agnoverunt, constituentes tres solummodo vigilias profundæ noctis, juxta tritum אשמות ליל נס שׁל הָא vigilia est tertia pars

noctis; quartam vero illam post gallicum,
 quod spatium temporis Marc. 13.35.
 $\pi\varphi\omega\imath$ dicitur, non tam pro nocturna
 quam matutina habentes: asser: D. Light-
 foot: in h. Hebr. & Talm: p: m: 364) ad
 castra Ægyptiorum, immittendo vid:
 in eos ē columnna tonitrua & ignes, ac
 removendo curruum rotas, terrorem
 etiam insignem incutiendo, ut Ægyptii,
 licet secunda vice jam indurati, coacti
 sint confiteri, DEUM Israëlis secum pu-
 gnare, & pestundare se ministerio scil:
 angelorum, ceu inferunt verba D. Vare-
 nii vere Augusti, hunc in modum p. 211.
 scribentis: *Huic ex columna nubis & ignis*
in Ægyptios fulguranti, intermedio inter ca-
stra Ægypt: & Istaël: angelo Elebim, bellato-
res angelicos ferventissimis & flammantibus
adfuisse ministeriis nulli dubitamus. Num
 autem illi fuerint numero septuaginta
 duo? ut colligunt Hebræi ē numero li-
 terarum, unoquoque horum scil. 19. 20.
 & 21. versuum contentarum, ipsis discu-
 tiendum relinquimus. Et (ɔ) ex cultu
 re-

religioso, à Mose Angelo huic, qui ipsi apparuerat & cum illo locutus fuerat, exhibito: canendo scil. canticum Ex: 15. in quo nominat eum, & Jehovah, & fortitudinem suam, & laudem, imo & אלהים, factum populo suo in salutem, ac agnoscit illum, qui promiserat eductionem ex Ægypto, illud ipsum exequi, suscipiendo in semet populi patrocinium, quem cultum & alia singula Angelo creato & finito, nemo attribuere potest. Quibus & de causis Rabb: fere omnes, licet inopinantes & invitatos (uti contigit Caiphæ vaticinari, sine prophetiæ intellectu, & præter intentionem, commodando saltus os & linguam Spiritui Sancto Joh. II. 50. cont. D. Quenst p. I. p. 136.) Angelum Ductorem Israëlitarum vocare, השכינה majestatem seu præsentiam DEI: מטatron mediatorem nomen DEI excellentissimum habentem, & פנים שׁ principem facierum, observat D. Buxtorf. in v. Metatron & hist. de arca fœd.

§. II.

Adductis sic rationibus evincentibus,
 Divinam fuisse personam, æqvum
 quoque censemus esse, ut aperiamus pro
 debiliū virium nostrarum ratione, quæ-
 nam fuerit personarum S. S. Trinitatis?
 Quamquam judice B.P. August. l.2. c. 14.
 de Trinit: *æque certo dici non possit*, Num
 Pater, an Filius, an Spiritus Sanct: num ipsa
 S. S. Trinitas, DEUS unus? tum in reliquis Di-
 vinis deserti Φαινομένοις, tum in columna ap-
 paruerit aut operatus sit: Tamen insistentes
 vestigiis Orthodoxorum, asserimus fu-
 isse secundam, Filium nempe DEI Uni-
 genitum, in temporis plenitudine huma-
 nam naturam in personæ suæ unitatem
 assumtum, & in secula laudandum.
 Quippe Angelus hicce Exod. 33. 14. ap-
 pellatur פָּנָי מֶלֶךְ וְהַיְהָ angelus faciei do-
 mini, imo ipsa facies; quæ appellatio sa-
 tis commodè tribuitur secundæ S. S. Tri-
 nitatis personæ, quæ est facies Patris, tum
 ratione personæ, Paternam enim faciem
 i. e. ipsam Patris essentiam in sua subsi-
 sten-

stentia possidet, utpote χαρακήρης τῆς θεο-
 γόνως καὶ ἐκπονεῖται οὐρανῷ, Hebr. 1. 3.
 Col. 1. 15. cum ratione officii, quia est me-
 diator per quem DEUS Pater nobiscum
 loquitur & faciem suam nudam, quæ
 invisibilis, h. e. seipsum, voluntatem &
 consilium suum nobis mortalibus ma-
 nifestat, dicente D. Quenst. p. 1. p. 503. Et
 Exod. 23. 21. dicit JEHOVAH בְּקָרְבֵּנוּ שְׁמוֹ
 nomen suum & sanctissimum & maxi-
 mum & gloriolum esse in medio ejus,
 quod est, exponente Tremellio, *Ego sum*
in illo & ille in me, quia nomen, JEHOVAH,
ipsam DEI essentiam, independentiam ac Ma-
jestatem exprimere, testatur D. Quenst.
 p. 506. Atque ideo etiam introducitur
 tanquam mediator inter DEUM & po-
 pulum, ne DEUS, qui ignis consumens,
 illum propter prævaricationes perdat &
 penitus deleat, ut & præcipitur de non
 exacerbando hoc Angelo, adjectis ex-
 cerbatoribus pœnis gravissimis, quod
 convenit cum S. Paulo 1. Cor. 10. expresse
 ajente, Iudaæitas in deserto Christum
 tentasse, adeoque exacerbasse ut peri-

rent; Angelus igitur hicce fuit sœderis,
qui se nunc in forma assumpta conspici-
endum præbuit, & per subiectam crea-
turam, illamque corpoream oculis mor-
talium apparuit; qui licet appelletur
Ἄγγελος *Angelus seu Legatus*, tamen inferior
mittente non est, legatio enim hæc nul-
lam inæqualitatem cum mittente impor-
tat, quia non est ratione imperii, sed
consilii, liberrimo videlicet voluntatis
consensu, in se suscipientis facta: conf:D.
Quenst: p. i. p. 305. Verum enim vero nu-
bem illam, qua amictus Filius DEI ap-
paruit, non sentiendum est, fuisse ipsius
Deitatem, ut Servetum somniasse testa-
tur Calvinus ad cap. 13. Exod. quippe illa
natura sua est *ἀτώματος*, neque univisse
sibi hypostatice quia in plenitudine tem-
poris, veram naturam humanam, in u-
nitatem suæ subsistentiæ assumpsit, aut a-
lio aliquo modo, sed *παρασακχως* ut lo-
qui amant, h. e. per œconomiam tem-
porariam, separationis capacem, ratione
scilicet voluntariæ *οἰκονομίας* factam fuisse,
creaturâ nimirum serviente Creatori, &
pro

pro dispensatione congrua sensibus humanis præsentatam, quæ forma seu species, postquam ad demonstrandum illud, quo opus tuit apparuit, statim peracto illo tempore esse destitit ac evanuit, ut habent verba Magni Varenii, de unione hac p. 120. scribentis, se vid. non fingere Jebovam qua essentiam motivum, stativum seu quietum, vel in nube includere, neque aliud, nisi hac œconomia præsentiam specialiter modicatam DEI glorioſi, in columnā nubis & ignis ponere; quem discursum, nos hilce paucissimis relinquimus, ne videamur velle falcem in alienam messem immittere.

§. III.

Angelo huic ductori statim subnectimus locum, ubi primum columnā hæc apparuerit? quod in Etham, tertia demum Iſraēlitarum mansione contigisse, quidam cum B. Hieronymo asserunt, verum quoniam hujus erat, in tota profectione præcedendo illos ducere & viam demonstrare, verosimilius videtur,

sta-

statim post exitum in Rameſe apparu-
iſſe, quod & urbis nomen fuſſe in terra
Goschen, ab Iſraēlitis antea ædificatæ, in
quam omnes ante exitum convenerant:
& regionis ſubjacentis, exinde etiam ap-
pellationem Rameſes fortitæ, docet D.
Terterus com: in Exod: p. 166. in cuius
parte quadam, ſub noctem primam exi-
tus habuerunt caſtra, & quidem prima,
ſecundus caſtrorum locus deinde à ta-
bernaculis ſeu tentoriis ibi fictis ſuccoth
denominatus eſt: et ſi enim columnæ hu-
juſ nulla fiat mentio, ante mansionem
in Etham, ideo tamen non statim negan-
dum eſſe ceneſimus, illam non prius o-
ſtendiffe ſe, quam ibi, quia in hac quo-
que ſtatione, primum memorantur oſſa
Iofephī, & reliquorum Patriarcharum,
filiorum ſcil: Jacobi: docente S. Stephā-
no Act:7. 16. inde deportata, quæ tamen
fecum, jam in exitu inde transportarunt,
ad teſtandam & Iofephī fidem, & libe-
randam ſuorum majorum, quam illi
morti vicino jure jurando dederant Gen.
50. 25. Neque aliās illos ſciville caſtra in
ſuc-

succoth metari, aut etiam potuisse, si non columna locum castris designasset, affirmat: D. Backius Com: in Psalm: 78.v.12. p. 1. p. 267. quibus addit, *notum esse omnibus, DEUM Iraclitas noctu igne, & die nube ducere cepisse, mox ab initio egressus ex Aegypto, ante mare ruptum.*

§. IV.

Loco apparitionis subjungimus considerationem usus hujus Φαινομένου; quem colligimus ē Moysē præcipue duplīcem fuisse, ductorium & protectoriū, seu in eo constitisse, quod primo fuerit signum deductionis, quo D. T. O. M. eos duxit, ut die nube, ita noctu igne, cuius nimirum ignis, etsi ministerium primarium fuit לילה illuminare noctem, ut in superioribus innuimus; tamen & ipsi ductum noctu, mediante luce attribuendum esse & competere probant; Jehovæ præcessio æque hene in igne ac nube, ipsiusque ignis intercessio una cum nube inter castra, ac viarum demonstratio, per radiorum emissionem, primis

in mare pergentibus; ut & inde sinens
 permancio tempore nocturno ante fa-
 ciem populi, alias etenim, si & ignis non
 duxisset, haud quivissent per noctem
 ambulare, ante miraculum maris, & a-
 liis illis noctibus, quæ intercesserunt in-
 ter exitum & adventum ad mare, qui-
 bus tanto impetu castra se movebant, ut
 Ægyptii fervorem illum itineris fugam
 interpretati sint, Exod. 14.5. unde Col:
 hanc existimat D. Ters. com. in Exod.
 p. 178. eundem fere usum præbuisse peregrinan-
 tibus Israëlitis, quem humano generi in initio,
 duo illa luminaria magna, nunc enim diurnam
 profectionem, nunc ubi ita opus fuit, noctur-
 nam dixerit, die tenebricosa nubis aspectum, no-
 etu vero lumine suo ignis speciem representans.
 Atq; sub hoc horum ductus signo, etiam
 motionis castrensis & metationis signum
 intellectum & inclusum volumus: quia
 iplos quoque oportuisse יְהוָה לְעַלְלָה ad
 os Jehovæ, movere ac metari castra, patet
 è Num. 9. 18. quo in loco, os Jehovæ, no-
 tat D. Vatabl. poni, pro præstituto, quod
 non

non manifesta locutione, sed signo nubis, cui ductio signative & directive adscribitur, vid. ita ut ipse DEUS fecerit nubem ante castra incedere, testatum dabatur: ad nubis enim elevationem movebantur castra & iter eò, per vias invias, quibus DEUS illos per deserta ducere constituerat, dirigebat, quò præcedebat; & iterum ad nubis descentum super tabernaculum ponebantur castra, quo in loco remanserunt, quan- diu illa immota stetit; uti hoc perbelle exposuit p. m. D. Calov. in Bibl. Illust. ad h. l. scribens: ita, si post meridiem ab- soluto prandio, vel post nocturnam quietem, mane adhuc quiesceret Columna, signum erat ibi hærendum esse. Si autem inde recederet, lento licet motu, quia verosimile videtur ipsis spatio temporis aliquo opus fuisse, ad compo- nenda tentoria & sarcinas colligendas signum fuit inde migrandum fore, ideoque ipsos ste- sisse, ait, in excubis vel quasi excubantes & advigilantes ad motum ejus: paulo iterum post. Quamvis nubes per multos dies super tabernaculo insideret, si tamen illi dies certum

numerum non excedebant, castra non figebantur, sed erat populus tanquam agens excubias, ac semper ad viam paratus, si autem nubes manebat ultra numerum dierum certum, quem forte illis Moyses predixerat, tum filii Israël tanquam iussu DEI castra figebant, ibi quasi diu mansuri.

§. V.

Excipit officium columnæ hujus alterum, quod protectorum appellavimus, per hanc enim, tanquam instrumentum quoddam, prohibuit D.T.O.M. castrorum appropinquationem, & ex hac, tempestate procella mixta horrendis fulgetris & fulminibus Ægyptios sequentes percussit & conturbavit. *Justinus Lib. 36. Cap. 2.* ex adverso autem Filiis Israël altam pacem præbuit, quasi sub aliis divinis degerent: Verum num nubes hæc se habuerit instar tentorii immensi, aut tabernaculi super toto excercitu Isräletico, de die extensi, & in acumen à parte superiori acti, uti tentoria militaria figi solent, sub quo tegumento,

tan-

tanquam umbella quadam, à solis ardo-
 re, quem augebat natura vasti illius de-
 serti (fuit etenim montosum, valde aspe-
 rum scopulis, ac petrosum) securi & im-
 munes ab äeris injuriis interdiu federint?
 vel An duntaxat operuerit tabernacu-
 lum? in varia scinduntur Interpretes
 sententiarum divortia; quidam enim
 priorem sententiam maximopere defen-
 dunt: vi dict: script: sacræ utpote Psalm:
 105. v. 39. Sap. 10. 17. & cap. 19. 7. 1. Cor:
 10. v. 1. 2. particulæ inter sub: ac Targ:
 Cant: 2. 6. scribentis, nubem ductricem una
 præcurrisse & obumbrasse Israëlitas, trium die-
 rum itinere, ad deprimendos colles & elevan-
 das valles, & interimendos serpentes ignitos,
 scorpiosque omnes in eremo, & explorandum
 eis locum idoneum ad pernoctandum: citante
 D. Lightfoot. in hor: hebr: & Talm: p.
 m. 746. Alii iterum posteriorem ample-
 tuntur, quorum & nos sequimur, moti
 rationibus ut speramus non contemnen-
 dis; atque in primo loco ponimus cum cele-
 berrimo D. Varenio, dilerta & clara ver-
 ba scriptoris Genesius Exod. 40. vers. ult.
 in-

inquietis: nubem Jehovæ die super taber-
 naculum, & ignem noctu extitisse, semper in
 oculis omnis domus Israël, imo cunctis illorum
 profectionibus. Ac DEI promissum, se ap-
 pariturum pollicentis nube super pro-
 pitiatorium Lev. 16. 2. Secundam ratio-
 nem sumimus ē munere seu ministe-
 rio præcessionis & viæ directionis:
 Nam si nubes præcessit vexilla Judæ bi-
 horio ante solis ortum incedentia, haud-
 quaquam potuit instar velaminis cuius-
 dam tota castra obregere, id namq; si te-
 cisset, dum non mota fuisset à parte an-
 teriori ad posteriorem persequentibus
 Ægyptiis, neque populus vidisset oculis,
 formam quandam pyramidalem, taber-
 naculum basi sua obtegentem, ac instar
 corporis solidi progredientē; sed super-
 ficiem quandam in latum diffusam, juxta
 expansionem castrorum, versus quatuor
 mundi plagas, quadraturam enim duo-
 decim milliarium, castra Israëlitarum
 in eremo excepisse, vult Targum jo-
 nathanis in Num: 2. 2. ita etenim habent
 verba, *Castrametatio Israëlis erat longitu-*
di-

dinis duodecim milliarium, & latitudinis duodecim milliarium. Cit. D. Lightfoot; in hor. hebr. & Talm. p. m. 91. Tertiam submis-
trat vis vocis יְהוָה oportimenti seu tegumenti,
quam vocem proprie significare, tegere
opponendo vel superponendo aliquid. & abscon-
dere re interjecta, ne quis rem operam attin-
gat: notat Merc. cit: Cl. Leigh. in Crit:
Sacr: ad verb: יְהוָה, in quo significatu
occurrit & Ex. 26.36. & Exod. 38.18, qui-
bus in locis est sermo de Aulæo taber-
naculi, quod velum, à Math, c. 27. 51, κα-
ππέτασμα appellatum, non fuisse super
sancto sanctorum instar cuiusdam um-
bellæ aut tecti, sed instar januæ, habu-
isse se appensæ, ac separasse sanct: sanct:
ab atrio populi: observat D. Quensted,
p. 3. Syst. Theol. p. 362. Quartam suppe-
ditat auctoritas Judæorum, ingenue fa-
tentium vocem יְהוָה Psalm. 105. 39. non
designare totius exercitus insuetum
umbraculum, sed solum interstitium
quoddam inter utrumque exercitum,
cujus intercessione defensus fuerit popu-
lus Israëliticus, ab impetu & injuriis Æ-

gyptiorum. ita enim sonant verba Rabb.
 D. Kimchi in com. in hunc Psalm. 105.
 locum scribentis, voce יְהוָה tegumenti, non
 designatur quod superne populum obtexerit &
 operuerit, sed fuerit instar aulai interpositi
 aut oculis objecti. Explicandam igitur cen-
 semus vocem illam, & accipiendam, non
 de umbraculo supra populum extenso,
 sed munimento & præsidio, quemadmo-
 dum verbum tegendi, apud latinos au-
 tores, pro præsidio in bellicis expedi-
 tionibus sumitur, & quidem tali, quo
 hostes arceantur, conf. Corn. Nep. in v.
 Attici c. 9. Et particulam υπὸ I. Cor. 10.
 non physice sed moraliter, ut loqui a-
 mant, accipiendam, utpote esse sub Prin-
 cipis manu, idem significat, ac sub tu-
 tela ipsius degere: Atque nubem hanc
 solummodo obumbrasce Tabernaculum,
 quia alias nubes spissitudine sua, die so-
 lis radios arcuisset, ac tenebras offudisset
 castris & si nubes tota castra interdiu
 obtexisset, tum fuisset ignis, etiam hoc
 idem noctu efficere, teatum vid. igneum
 præbere, de qua re tamen textus sacer-

:o: 57 :o:

tacet. Verum tamen Candide conatum
nostrarum interpres, perspectum habe-
as, nos ita in hanc deflexisse sententiam,
ut alia meliori informati, promptissime
nostram permuteamus.

§. VI.

His ita delineatis, jam expendemus,
Num duæ diversæ columnæ extite-
rint, quarum una die visa, & altera priori
prorsus dispidente, noctu sit conspecta?
ut Hebræi unò ferè orē contendunt, sta-
tuentes vid. columnam nubis Exod. 14.
se solam interposuisse inter castra, ignis
vero in fronte castrorum, ad præceden-
dum ac ostendendam viam per mare
remansisse: *ceteroquin enim illos haud po-*
tuisse invenire viam, qua progrediendum fuit,
afferit Rabb. Aben Ezra, imo distin-
guentes nubem à columna, faciunt nu-
bem aliam protegentem aliam iterum
dirigentem, ē Num. 14. v. 14. ubi Moy-
ses dicit ad Jehovam, quod ille sit
conspectus à facie ad faciem à populo,
וְעַבְרֵךְ עָמָר עַלְהֶם וּבְעָמָר עֲנָן אַתָּה חֹלֶק לִפְנֵיכֶם
וַיָּמָס וּכְעָמֹד אֲשֶׁר לִילָה ipsius h.e.

H

ste-

steterit super illis, atque in columna nubis i-
 verit coram iis interdiu. & in columna ignis
 noctu. Vel an una duntaxat, quæ die spe-
 cie nubis, noctu vero ignis apparuerit?
 quam sententiam nos verosimiliorem
 esse, sequentes perplurimorum Interpretum
 consensum, putamus, (N) ob
 diversas unius ejusdemque columnæ de-
 nominationes, ortas ex diversitate tem-
 poris, & diverso seu vario diversis illis
 temporibus apparendi modo, commu-
 nis enim conditio ignis est, ut noctu
 luceat, & eminus conspicatur, die ve-
 ro non ita, ob solis lucem ignis fulgo-
 rem impedientem, quod ipsum egre-
 gie illustrat Rabb. Abarbinel in Peru-
 scal Hattora חכמתcit. D. Harth (quamvis
 de materia ignis aliter sentiat) scribens:
 Tabernaculo erecto nubem semper adfuisse in-
 terdiu, & gloriam Domini, quæ est ignis no-
 ctu, quia dum, lumen ignis videri & conspic-
 poterat, & non nubes, nam utsique eorum
 omnino simul & semper extiterunt, tum nu-
 bes tum gloria intra eam: verum interdiu
 videbant nubem, quam noctu propter te-

nebras non poterant cernere, sed lucem solum
in nube. (2). ob attributam uni eidem co-
lumnæ, interdiu nubiloſæ, simili formæ
pyramidalis, & quantum ad rectitudinem
ac crassitudinem angustæ, noctu vero
igneſcenti, ac ſtanti inter caſtra: & ob-
tenebrationem Ægyptiorum & illuminatione-
rem Iſraëlitarum; illam etenim den-
ſatam & ita tenebroſam factam, eā ni-
mirum parte, qua ſe Ægyptiis obverte-
bat, ut illi in denuoſimis tenebris ver-
ſarentur, & Ebræos neque cernere ne-
que apprehendere poſſent, ſed illam
præcedentem inſequerentur, uſque in al-
veum maris (quod ipſos haudquaquam
ſecifile, ſi ſe in pelagus, cujuſ aquæ ab
utroque latere, instar muri ſteterunt,
deſcendere animadvertiſſent. ſtatuit D.
Oſiander:) Nubem vero eandem à parte
Ebræorum fuſſe igneam, radios vid: lu-
cis & ignis quosdam eminus emitten-
tem, ante primam faciem & vexilla Iſra-
ëlitarum, qui iſſis lumen præberent vi-
amque oſtenderent, quo progrediendo
pergendum foret, aſſerit p. m. D. Calov.

in

in Bibl. illustr: quibus Acutissimi D. Venenii verba , bene consonant p. 224. ad v. 24. cap. 14. Exod. ajentis, singularē notari columnæ ministerium, nocte ista, tum respectu Ægyptiorum arcendorum, rubentique dextra terrendorum, tum respectu Israëlitarum, à tergo defendendorum, ac per iter fluctuosum deducendorum: Et iterum post pauca: Licet enim illa nocte, vexilla Israëlis antecesserunt nubem, nullum tamen dubium esse debere, quin illa uti totum exiitum, ita & viam istam per quam prima castra movebantur, illuminaverit ac ductoris partes non deposuerit. (3) ob continuam unius ejusdem columnæ permanzionem penes populum Exod. 13. cap. v. ult. ac indesinentem tabernaculi obumbrationem Num. 9. 16. Locum autem Num: 14. ex adversa parte in patrocinium allatum, quod attinet, tum dicimus, cum p. m. D. Calov. in Bibl. Illust. inquiente, illum nihil aliud evincere & probare, quam solummodo καὶ ἐπεξῆγητο innuire geminum nubis ulum, protectorium scil: & directorium, quorum causa neque ge-

geminam nubem fingendam, quia & hanc alios adhuc usus habuisse, utpote inauguratorum in consecratione tabernaculi Exod. 19. 9. locutorium cum Moyse Psalm: 98. 7. (cui, scil. columnæ, loquela assignatur, ob insolitam & augustam conjunctionem cum angelo, uti jumento Bileami, per quod Divina virtus locuta est) imo alios, quos præterimus, liquet habuisse usus; Conf. D. Ters: com: in Exod. p. 178. quorum ergo, etiam tot columnæ essent statuendæ, quod tamen absconum: neque nubem à columnâ distinguendam censemus, quia nunquam nubem vel ignē sine columnâ, necj columnam fuisse sine utroq; horum legimus, sed semper conjunctas, ac in pyramidali forma, repræsentatas ignem ac nubem, ita ut admirabilis plane hic fuerit trias, & ignis & nubis & columnæ in baptisma-
τῆς νεφέλης

§. VII.

De igne hoc, quem figura pyramidalis terminavit, in duas abeunt Eruditii sententias præcipuas, asserentes ignem hinc,

hunc, non fuisse verum & realem secundum existentiam, sed duntaxat speciem intentionalem, seu ignem secundum apparentiam, ē Num. 9. v. 16. vi phraseos וְמִרְאַה־אֵשׁ לֹילָת h. e. *specie ignis* nō: quam speciem, non denotare ignem verum, sed solum aspectum seu speciem ignis rutilantem, ajunt; fulgorem videotalem, qualem in nubibus densioribus, in quas radii solares se opportune insinuant, apparere deprehendimus; ac ignem hunc dici ignem καὶ δόξαν h. e. non à calore, sed colore, quia intuentibus videbatur quasi ignis, atque ideo appellari sap. 18. 3. facem igne & flamma ardenter, ceu igne ardenter columnam juxta D· Schmid. quibus adjungunt incommunitatem veri ignis, ob calefacendi & urendi vim, quam continuo inhiberi haud potuisse absque miraculo affirmant. Et auctoritatem Judæi Philonis, agnoscens quidem unam duntaxat columnam fuisse, verum similem igni & nubi quoad colorem & materiam, differentem autem septem modis ab

ab igne & nube naturalibus, 1. Quod nubes illa fuerit purior & lucidior, 2. densior & solidior 3. semper retinuerit figuram columnarem, 4. non fuerit mota motu circulari sed recto, nunc antrorsum nunc retrorsum, nunc iterum ad latus, modo ad vexillum fude, modo à vexillo fude redierit ad tabernaculum, quod erat in medio castrorum Num: 2. 2. cap. 10. 13. 14. 5. accommodaverit se ad vires Ebraeorum, prout illi ob senes parvulosque & greges progredi valebant, 6. quieterit bis quotidie, etiam in motu castrorum, in prandio puta, & cena, item noctu dum quiescebant Israëlitæ, 7. Nubes reliqua moveantur à ventis, sed bac mota sit. ab angelo increato, Filio DEI, non tamen ipsa fuisse increata. Cui sententiae et si sua insit veritas, dicimus tamen, insistentes vestigiis Eruditorum, & relinquentes cuique libertatem eligendi sententiam, quæ tanquam probabilior arriserit, ignem hunc fuisse verum, quoad existentiam, & speciem ignis quoad apparentiam (N) ob expressam denominationem ignis, stantis noctu super, Tabernaculo & il-

illud jugiter regentis, Evod. 40. v. ult.
 כי ענן יהוה על—המשכן יומם וASH תהייה
 לילה בו לענו כל—בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל—
 מפעה: *Quia nubes Iehovæ super Taber-
 naculum interdiu, & ignis erat noctu super
 illud, ob oculos omnis domus Israël, in toto
 itinere eorum.* Qui appellatur ignis, ob
 existentiam realem, & non apparentem
 speciem, quia species ignis abstracta, &
 quæ tantum est species, non potest ap-
 pellari & esse ignis verus. (ב) ob esse.
 Etum. qui fuit *להאר ad illuminandum &*
lucendum, quem effectum igni fatuo, seu
 speciei ignis tantum abstractæ, nemo
 assignare potest, quia species illa abstra-
 cta, spectrum duntaxat & simulacrum
 ignis veri, à Physicis denominatur, sed
 igni vero & reali secundum existenti-
 am, & speciei ignis secundum appa-
 rentiam, quæ species visibilis non de-
 bet opponi, sed subordinari igni, quippe
 posito ignis Esse Reali, (quod est rei a-
 etualis existentia, seu ipsa res existens)
 necessum etiam est ponere, actu primo
 seu potentia, speciem ignis revera exi-
 sten-

stentis seu ipsius Esse intentionale (quod est rei species in sensu & intellectu nostro existens) unde ignis qui fuit verus, & verū ignis φαντάζομενον habuit, etiam שְׁנָאָה מִרְאָה speciem ignis habere debuit, qua appellatione Num. 9. insignitur. De miraculosa inhibitione hujus ignis caloris nihil nostrum est determinare, quia scriptura sacra taceret.

§. VIII.

Ignem autem hunc, ita apparentem in castris, frustra ex sphæra apud concavum lunæ, elementarem contra naturam descendenter, arcessi, judicium est Magni ac vere Augusti D. Varenii, ac interroganti, unde fuerit? respondendum esse, quærendo, unde ignis exurens Sodomam? Gen. 19. quem p. m. D. Sëb. Schmidt Com. in Gen. p. 213. asserit, vi phraseos, בְּזַהֲשֵׁמֶן מִכֶּל absque omni dubio, fuisse supra naturam, per omnipotentiam DEI, excitatum, ac materia sulphuris noviter creata auctum, atque talem quoque exci-

tari, quo totus mundus tandem conflagratus est: quem non ignem aliquem metaphoricum, sed proprium & verum futurum, ē z. Pet. 3. 7: liquer, conf. D. Quenst p. 4. Syft. Theol. p. 638. Cujus tamen indolem D. D. Theol. discutendam merito relinqvimus.

§. IX.

Cum itaque sic potissima, uti speramus, brevissime licet, circa materiam hanc occurrentia, pro tenuitate & modulo ingenii tetigerimus, quæ erant nostri instituti, singula etenim persequi, nec animus est, nec fert instituti lex, ultimam jam circumstantiam, tempus scil. durationis seu terminum ad quem, cum & opella nostra finem respiciat, libabimus, quem absque affirmandi quidem temeritate, stabilimus nos, se extendisse, usque ad mortem Moysis, quippe in inauguratione Jehosuæ ad principatum (ut ipsi penes populum conciliaretur auctoritas, animusque ad capessendum tantum munus, adderetur) ultima vice

וּרְאֵה יְהוָה. וַיַּעֲמֹד עַל־פִתְחָה
 בְּאֹהֶל בְּעַמְדָה עַבְנָה וַיַּעֲמֹד עַמְדָה חַעַק עַל־
 אֹהֶל: *Et apparuit Jehovah in tentorio, in*
columna nubis, & columnam nubis sicut in in-
troitu Tabernaculi; atque statim post fatis
concessum Moysen, jubentur Israëlitæ,
non (ut antea) columnam viæ ducem
aspicere, sed arcam à Levitis gestandam
Jos. 3. 3. & cap. 6. 13. Quam nostram af-
sertionem etiam comprobat, & versio
B. Megalandri vers. 21. Exod. 13. ita ver-
tentis: Die Wolken Seule weich nimmer
vom volck/ in toto scil: itinere; & D. Lig-
foot: in hor: Hebr. & Talm. ad cap. Math.
17. v. 2. p. 383. scribens: Summa esse obser-
vatione dignum, quod & ratio ipsa & nonnulli
Judei dictitent, discessisse scil. nubem gloriae
(Israëlis ductricem) ad mortem Moysis; nam,
dum ille viveret, nubes illa dux fuit populi in
eremo; ast eo mortuo, Area fæderis eum duxit:
Verum enimvero huic nostræ sententiæ
videtur quadam obesse, quæ verbulo
indigitasse, haud fortassis pœnitabit: Et
quidem (n) auctoritas Rabbinorum,

quorum alii statuunt, ad mortem Aarons hoc contigisse, defuncto vid: ipso, etiam columnam hanc mortuam: Alii iterum, uti illi priores nimis celeriter evanuisse anni vid: 40 mensis quinti die una, ut colligere est, ē Num: 33. 38. asse-runt: ita hi nimis diu durasse, ad primam nimirum desolationem templi, ē quo appropinquante excidio, specimen visibile præsentiaæ divinæ, nubem gloriæ, imprimis migrasse contendunt vi-dit: Ezech. 10. 4. & 18. scribente D. Lig-
footo in hor: Hebr: & Talm: 979. verum illud gratis ab ipsis dicitur, quia quilibet textum sacrum inspiciens, nubem illam non columnam Israëlitis in deser-to assistentem & apparentem fuisse, sed aliam & plane diversam nubem ac ful-gorem quendam ab hac, qualis inter-dum super Cherubinos apparebat: com-prehendit: atque nubem adhuc mortuo Aarone superstitem fuisse ē superiori-bus patet. (々) Aliorum, ajentium hoc jam contigisse, statim post alcensionem Moysis in montem, ac horrendum

ne-

nefandumque illud idololatriæ perpetratum peccatum in vitulo Exod; 32. Si enim nubem habuissent suum ducem, non opus fuisset Aaroni vitulum conflare, per quem, ut signum visibile duci voluerunt, & DEUM summum colere, (non etenim ignorabant, se à JEHOVAH, per ministerium Moysis ex Aegypto eductos.) Verum hac in re, necessum non esse ducimus, ut respiciatur & inquiratur præcipua ratio, cur gens pervicax hoc potius quam aliud voluerit? quia illa non quærebat aut efflagitabat DEOS, à quibus ducerentur, sed tales, quos oculis viderent, neq; simpliciter quoddam signum, sed tale signum, quale gentiles habebant: *homines enim sensibus nimis addictos, non posse in Deitatem solo spiritu moveri*, ait D. Pruchnerus in Vind. Bibl. ad h. l. Neque posset, si nimirum in principia sua nubes hæc redæta fuisset, Neh. 9.v. 12. & 19. miserationibus πλυσπλάγχνε Patris adscribi, quod tamen fit, hanc vid: ne quidem, post grande illud idololatriæ in vitulo

exemplum, illos ducere destitisse. Jam
 excipit (3) pro modulo ingenii expen-
 denda doctrina & auctoritate illustrium
 virorum sententia statuentium, colu-
 mnam hanc non quidem ante obitum
 Moysis totaliter disparuisse, verum ta-
 men à ductione die vicesimo mensis
 secundi & anni secundi cessasse, residen-
 do nimirum ac permanendo, in deserti
 illius amplissimi (dicunt enim Eruditi
 fuisse iter undecim dierum inter Sinai
 & Cadesbarne) vastissimi, invii & in-
 aquosi, sterilis & inarabilis; herbis & arbori-
 bus pene destituti; preruptis rupibus & mon-
 tibus asperi atque horridi, squalidi, horminibus,
 villis, domibus accasis carentis, imo etiam bestiis
 & avibus destituti; uti desertum hoc describitur à
 Hofman: in Lex: univ: parte quadam, pro-
 prietate Pharan, vicina montibus Amor-
 reorum, Num: 13. 1. (quem locum Israë-
 litas, demum, quum ē Sinai proficisci-
 rentur, post multas peregrinationes &
 castrorum metationes assecutos liquet ē
 Num: cap: 33. v. 15. 16. 17. 18. & cap. II. v. 34.
 cap. IO. v. 33.) Ac ē longinquo, ceu digito

extento solum ostentasse terram patribus
 promissam, & terminum ad quem pro-
 grediendum fuit, idque probant 1. ē præ-
 cessione arcæ ante gentem Israeliticam,
 ut ipsis demonstraret locum ubi quie-
 scerent, & vias veras, per quas locum
 determinatum pertingerent, quod antea
 erat officium nubis, quæ nunc Num: 10.
 v. 33. & 34. dicitur de die tuisse סְנִירָה
super eos. 2. ē Mosis instanti efflagita-
 tione Hobabi, ad adjungendum se co-
 mitem illis, per desertum, & fiendum
 in oculum v. 29. Quorum sententiæ ve-
 ritatem licet nullo modo inficiamus, ta-
 men dicimus, bona ipsorum venia, ut &
 B. L. nubem hanc indesinenter uno mo-
 do præcessisse, & nunquam ad ductu sub-
 stituisse, ante obitum Moysis, ut in su-
 perioribus ostendimus: quæ etsi nunc
 resederit in Pharan, non tamen senti-
 endum est, illam ita ibi remansisse,
 quasi inde ulterius mota non sit, quia
 terra promissa adhuc longe distabat, ad
 quam Columnæ tuit ipsis ducere. Ad
 primam rationem, vid. præcessionem

arcæ, reponimus præcessionem illam
 contigisse quidem in conspectu omnium;
 verum non ante faciem castrorum, sed
 in medio castrorum, juxta mandatum
 Num 2. 17. datum, ut volunt: Jun: & Tre-
 mellius. Quod & probant ē prius citato
 loco Jos. 6. v. 13. imo quamquam fuerint
 duæ adhuc mansiones in hoc proprie-
 dicto, deserto Pharan, vid: Hazaroth
 Num. 33. 17. & Rechma v. 18. præter eas
 septendecim mansiones, quas circa mon-
 tana Seiris & Jдумæorum habuerunt,
 inter quas arcam præcessisse constat:
 tum notat D. Polus in syn. Crit: Sacr.
 ab auctoribus variis, qui conf: Israelitis
 in more fuisse, gestare arcam fœderis
 ante castra, quando non timebant ab ad-
 versariis, quod & solummodo hac vice
 factum legitur, sed alias semper in me-
 dio, quando metuebant hostium insul-
 tus: imo porro ait D. Menochius, *arcam*
& nubem in scriptura, pro uno reputari ideo,
quod arca fuerit semper à nubis & ignis co-
lumna oblecta. Secundam rationem quod
 attinet, vid: Hobabum (qui an sacer an

vero affinis Moysis fuerit? & num re-
 versus sit ad ipsum? conf. D. Polus: hac
 vice nostram non facimus controversi-
 am) tum dicimus, insistentes iterum ve-
 stigiis Eruditorum, verba v. 31. per fu-
 turum redditia, inferre 1. ipsum Hobabum
 fuisse illis tam charum ac oculum,
 uti Plautus in Mostell. Act: 1. sc: 3. 47.
 vocem oculus accipit ac exponit, di-
 cendo pro unice charo, *euge oculus meus*,
 & pro charissimo joculariter, in Cureull.
 Act. 1. sc. 2. v. 28. *salve homo oculissime*, ac *be-*
ne vale ocale mi: cui expositioni & lite-
 ram præmissam voci לענין, (quam &
 similitudinem, & rei veritatem notare
 tradunt Grammatici;) suffragari dicunt.
 2. Ipsum Hobab: debuisse fore illis, in
 exploratorem locorum, qui itinerum
 gnarus in deserto, ubi nulla existere via-
 rum vestigia, ob arenas levi ventosu flab-
 bellom obiles vias regentes; Atque hanc
 Hobabi efflagitationem à Moye factam
 non ex aliqua indigentia, sed ob perplu-
 rimas alias rationes; utpote ex sapientia
 imperatoria, ut secum haberet gnos

itinerum, uti quibusdam placet aliis ire-
rum, Moylen voluisse hac arte ipsum
veræ religioni adjungere, itmo porro,
hac sua petitione, ostendisse aliam fu-
isse nubis rationem, ut illâ solum pro-
fectiones significatæ sint, & ex illius mo-
tu, discebatur tantum, quo iter dirigi
debuit; & aliam Hobabi, periti nimirum
regionum, cuius erat; & metationū com-
moditates & incommoditates exponere,
quæ scilicet loca (quorum Moylen forsitan
oblitum fuisse, putat D. Menochius) ca-
stris, quæ in imminentum extendebantur,
(quia nubes tabernaculo duntraxat cer-
tum locum designabat) accommodatio-
ra, vel ob propinquitatem pascuorum,
vel quæ loca securiora essent, ab hosti-
bus, *Consul: D. Pol: in. Syn: Crit. Saer.* Qui-
bus insuper addunt D. Osiander & D.
Pruchnerus in vind. Bibl. ad h. l. Moylen
noluisset, quamvis DEUM ducem habu-
erit & columnam; negligere media, ac
respuere subsidia humana, quæ cum fi-
ducia erga & in DEUM optime consi-
be.

stere possunt. Sic itaque, ut in votis habemus, jecimus aleam & quodammodo transivimus rubiconem: ulterius progredi, licet animus esset, vetant tamen & obtusum ingenium & res angusta domi, Te igitur C. L. obnixe rogo, velis hasce studiorum primitias, benevolæ centuræ commendatas habere, ac graviora corriger, leviora mitius pro candore innato interpretari, eaque, quæ minus ad palatum fuerint, æquo terre animo memor:

*Nihil & inchoatum & simul perfectum,
in hac mortalitate esse posse.*

Jam itaque

כְּרוּר יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
עֲשֵׂה נְפָלָות לְכָבוֹד:
וּכְרוֹן שְׁטַח כְּבוֹדו לְעוֹלָם וּמְלָא
כְּכֻודו אֶת־כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן:

Psalms: LXXII. v. 18. 19.

Her RESPONDENTEN

Då han sitt Lärdoms Prof
Om Eld = och Nöln = Stoden/
Till färdeles nöije utgaf.

 Eröm är Dygdens Lödn. ho henne effter-
söker /

Han går alt städige fram / och en till
rygga seer:

Sit Wägpaß han och då, när han sig så
beteer,

Till ålderdomen här / och loswert sitt fördömer.
Min wän / i hempten nu, Lödn för Chr haf-
da möda /

Och skären op den frucht / som dygden Eder
skänkt.

Men hwad? har Fama sin wagn redan wäl-
betänkt

Till redz/ at föra om Chrt losord till de döda?
Guds Stod / en Minnes Peal / blir Chr i alla
tijder /

Så länge Mosis namn bland Christi folke
här hörs /

Så länge Sool och Män' osz ännu lyfa
törs /

Så länge lärde folck finns / och alt till ända
Skril Der.

Ad Columnam
NUBIUM & IGNUM,

Eximii Domini

SAMUELIS MOLANDRI,
Amici veteris & haudquaquam
e multis.

Nonne vides isthanc acies recutita Co-
lumnam.

Nubis & Ignimovos cœlitus arte globos?

O nimium felix inter discrimina mille

Cui sociat Nubes Ignea sponte manus,

Te roseo similis Nubes Hyperionis ostro

Et melior dicit quolibet igne pharus

Saxa per & dumos & inhospita tēsqua Canopi

Pergis ad ambrosiae mella beata plage.

Quid ruis in pansam Rex Ægyptiace nassam

Harpyjas prohibet Nubila flama manus?

Et cristam & gladios, diademata, fasces

Singula Erythræi sorserat unda maris

Splenduit heic ebeno Mareotide qui modo, carri

Psegmata Erythræi laverat unda maris.

Suspice victorias quas cingunt mille triumphi

Gens dilecta DEO, gens electa DEI.

Quid Nubem & Flamas sic ore tuere supino

Messiam spectes tu mage Juda DELM,

Ad-

*Auspicio ut Nubes flamasq; hic, fuscipe vota
Au^rori ut properent O sine nube dies!
Lurida se nebulæ Pallas que vestit amictu,
Dissperream si non laurea ferta parat.*

Isthæc adpendit pl. distinctus
Stockholmiæ ipsis SAMUEL RISTELIUS.
idibus Aug. 1704. Wib Carel.

Eruditione & venustate morum
Juveni Prestantissimo
DN. SAMUEL MOLANDRO,
Disputationis hujus egregiæ Au^rori
Pereximio

Sympatriotæ & Amico conjunctissimo.

Quis valeat justæ præconia dicere laudis
MOLANDRI; qui Parnassū concendere pergit
Nunc interitus, & pectusque animumq; fatigat,
Et vincit socios Musis loca culta petentes?
Carmine non tentat gracilis mea ludere avena;
Quod deceat operamve tuam, oculosve legentis;
Ingenium, sed amice, Tuum, faustique labores
Laurigerum bene monstrat Te trivisse cæcumen,
Quo posses doctas Musarum attingere sedes;
Felices Tibi successus congratulor ergo:
Ec voveo fido Tibi pectore Nestoris annos
Felices gressus, & Musis præmia digna!

*Sic breviter, mente quam vena
promptior ludebat.*

GABR. LONGH.

Ad

Pereximii ac Politiss:

DN. SAMUELIS MOLANDRI,
Dissertationem eruditam apposuit.

Quamvis excelsum fuerit superare ca-
cumen

Pieridum cum sit, via lubrica & invia sa-
xis:

Durior herculeo, molesque onerosa labore;
Improbus ac penitus tandem, labor omnis
vincit.

Qui fueras cultor Musarum, perbene novit
Aonii dulcis te turba novena Molander,
Sedulus ut satagis doctas per volvere chartas,
Materiam ergo Tuis humeris pro viribus
equam

Impositam, nobis monstrat pagina docta;
Maecte igitur studiis studiosos ferre labores,
Ut merito quondam tibi præmia Castalis unda,
Adhebat uberioris, condignos Phœbus honores.

Quod superest, cunctis conatibus adprecor atq;
Sollicitabo DEUM votis; ut mitia fata,
Ter felix vivas, multos vigeasque per annos!..
Sic tenui crena voveo Mi sympathriota.

MART. COSTIANIUS.
SAV. Wiburg.

Qui cupiunt Pindi deducere vertice celo
Artes ingenuas, que sunt velut altera
vita;
Occurrunt illis, labor ingens, maxima cura,
Difficiles gradus, sed nil præstantius est Te
Qui Pindum scandis nunc Frater maxime
natus.

Te decorat pariterque facis, nubisque co-
lumna.

Quam cœi Martis opus proprii defendere
nosti

Pulcre: perge modo Doctorum volvere scripta,
Gaudeat ut de Te docto Sarolaxia nostra.
Cunctis pro meritis, tibi præmia reddet Apollo.
Insuper ex cordis vobeoque recessibus imis,
Adspiret moderans moderamine cuncta su-
premo,

Inceptis studiis benedicat, teque secundet!
Et Pylios, annos vivas feliciter opto!

Peregrinatio & ingenio lo Autori
his paucis ita precatur san-
guine proximus.

AND. MOLANDER.

